

Moj Vek slikan mikrofonom

Piše Dragoslav Simić

Vuk Karadžić je slušao i zapisivao perom svoje pripovedače. Dragoslav Simić je u našem veku slušao učesnike svojih radio emisija i zapisivao mikrofonom. Sve što je uradio u profesionalnom životu kao urednik emisije "Govori da bih te video", Radio Beograda 2, autor je sačuvao na svojoj elektronskoj platformi Audio i Foto arhiv SIMIĆ. Taj sajt je sada izvor za istraživače usmene istorije, - napisala je Bojana Andrić..

Imao sam sreću u životu da radim posao koji volim, i da me radoznalost u potrazi za temama emisija za dokumentarni radio nije napuštala.

Ideja o emisijama nastalim na osnovu usmene istorije začela se još osamdesetih godina prošlog veka kada sam u selu Mali Popović kod Sopota slušao priče građevinskog radnika deda Ignjata koji bi svako veče po završenom poslu pretvarao komšijama svoj život u usmeni film.

A moj početak je izgledao baš dokumentarno onako kako su me takve teme slučajno pratile celog profesionalnog veka. Danas, osetljiv i pomalo razmažen čitalac ovog teksta zapitaće zar je baš tako neuglađeno i sirovo trebalo početi ovu priču. Bavio sam se životom koji nije uvek ulepšan *slatkim temama*.

Prvi dokumentarac snimio sam davno u Kruševcu i sačuvao. Na železničkoj stanici čuvarica staničnog WC svedoči o „majci prolaznici“ koja je zamoli da pričuva njenu bebu „za trenutak“.Majka se više nikad nije vratila, a u mom magnetofonu ostala je antologijska priča "službenice" staničnog toaleta iz prizemnog sveta kome je i sama pripadala sa obiljem jezičkih i akcenatskih lokalizama..

Varošice Plav i Gusinje, Crna Gora, krvna osveta. Piše majka u pismu ~ zamolnici Maršalu Titu: „Dragi druže Tito, Moj muž... ubio je rođaka i u zatvoru je. Rođaci ubijenog u Americi, organizuju poturu za mojom decom ovdje, da 'operu krv'... Pomozite..."

Selo Moravci pored Ljiga: "I dok nisam otišao kod vračare da uradi šta treba, moja kuća ostala bi prazna, a sad zahvaljujući njoj moja deca se igraju po dvorištu", priča seljak koji je verovao da mu je vračara donela porod.

Las Vegas, kockar iz Beograda: „Prodao sam u Beogradu svoja dva stana i otišao da okušam sreću. Baš pred polazak umro mi je otac. Nisam stigao da odem na sahranu. U las Vegasu u prvom krugu dobijem 100.000 dolara. Računam, da okrenem još jednom, otplatim sve dugove i kući. Okrenem, i sve

izgubim i moje i ono što sam pozajmio. Vratim se. Žena vidi da hoću da se ubijem i odvede me na lečenje...”

Na Mirovnom veću u Markovcu sude se otac i sin. Otac je radio decenijama u Francuskoj, slao novac sinu, sin kupovao i obrađivao zemlju. Treba imanje da podele. Kaže im porotnik: „Ako se ne sporazumete na Mirovnom veću, sud i advokati ima da vam pojedu celo imanje.“ Otac je odgovorio: „Nije meni sin brat pa ja sa njim zemlju da delim. To je moje“. Otišli su na redovan sud. Advokati i parnica “odneli” su celo imanje.

Ispovest Čede Petrovića, penzionisanog policajca iz Umčara koji je bio ložać krematorijuma u Aušvicu, nije izmišljena priča. Snimio sam ga na njegovom vinogradu jednog ranog prolećnog dana osamdesetih. “Dodeš sa kolicima do peći i isprazniš ih, Bio sam otupeo i ravnodušan prema svemu. Ispod peći su vagoneti gde se seju kosti. U tim kostima se nalazilo, zlato, srebro, čivije, šunugle, ~ pričao je Čeda. Sve čega se sećao delovalo je irealno. Kada je u logoru i ložać Čeda došao na red da ga spale, tog dana ušle su savezničke trupe u logor. Bila je to 1945. godina.

„Čeda brzine“

Sačuvao sam 1.000 svojih dokumentarnih radio- -emisija. Izbor iz te velike zvučne panorame može se videti i čuti na multimedijalnom sajtu Arhiv Simić. Nastajale su emisije kako ih je okarakterisao književnik Goran Babić kao „*Čeda brzine*“.

Rad na radiju omogućio mi je da upoznam ljude u svetu bez iluzija, o čemu svedoče moje dve knjige za čitanje i slušanje “Glasom pisana istorija” i “Vek slikan mikrofonom”. Osamdest priča obuhvata vremenski raspon od 100 godina 20. i prve dve decenije 21. veka. Uz svaku priču dat je QR kod koji omogućava da se sa sajta autora www.audioifotoarhiv.com čuje izvorni snimak glasa sagovornika iz priče.

Gde su sagovornici

Većina ljudi sa kojima sam razgovarao više nije među živima, tako da ova izdanja imaju karakter dokumenta. Taj će dokument pomoći današnjem, a i sutrašnjem čitaocu da se na valjan način upozna s ličnostima i duhom jedne epohe i događajima koji bi bili definitivno zaboravljeni kad ne bi bilo ovakvih svedočenja.

Naći će se doduše i mišljenja prema kojima radijski razgovori ne bi mogli biti relevantni istorijski dokumenti, za razliku valjda od kosti nekog mamuta ili dinosaurus, ali takva birokratska logika i ne pripada dijaloškom već pre svega monološkom tipu argumentacije. Svako naime koji se u praksi sreo sa mikrofonom zna da je ta mala sprava opasan protivnik koji suparniku ne ostavlja vremena za razmišljanje pa ni za popravak izgovorenog. Stoga ovi iskazi sručeni u mikrofoni imaju u sebi nešto, od prvine. Oni su ono što nije smišljano, doterivano, prefarbano, umiveno, oni su takozvana prva ruka spontana i nevina, oni su, prosto rečeno, kako kaže književnik Babić "čeda brzine".

Dr Irina Subotić između ostalog objašnjava:

"Na našu sreću Simić je sačuvao istorijske snimke brojnih priča naših znamenitih, ponekad zaboravljenih a često sasvim skromnih likova koji sada, postaju opipljivi doživljaji koji pokrivaju ne samo naš etnički prostor već i široke prostore Balkana, pa i cele Evrope, do Sjedinjenih Američkih Država, Južne Amerike i Australije gde živi naš svet. Te neponovljive ispovesti nas pozivaju da im se nebrojeno puta vraćamo i da, na izvestan način, ukrštamo ili paralelno pratimo različite životne puteve i neobične sudbine kojima je protkana naša istorija. "

Monodrama uživo

Izgleda da mi je pomoglo iskustvo i pomalo hrabrost da se upustim u avanturu živog izvođenja ozbiljnog dokumentarnog programa. Moj sagovornik u studiju stavljen je u funkciju monodramskog iskaza. Dramaturg Jovan Ćirilov je to jednom definisao ovako: „U Simićevoj emisiji sam se osećao kao u nekoj psihoanalitičkoj seansi, jer je Dragoslav Simić sedeo, posmatrao me i slušao, a je sam sve vreme govorio.“

Čovek koji je decenijama pratio moj rad kao istoričar bio je profesor LJubodrag Dimić. Prvu recenziju napisao je za moju dokumentarnu knjigu "Raskol u eteru", 2004. godine. Knjiga je nastala na osnovu građe majora Nikole Kosića, autora i voditelja emisije Srpski radio-čas u gradu Milvoki u Americi. On je svoj program redovno emitovao 30 godina. i celu svoju tonsku arhivu je sačuvao i doneo u Jugoslaviju. Major Kosić bio je jedan od učesnika i organizatora puča 27. marta 1941. godine.

Profesor Dimić komentarišući moje emisije napisao je: "Na pitanje da li se glasom prošlosti piše istorija kolega Dragoslav Simić odgovara rukopisom 'I glasom se piše istorija'. Tom pozitivnom odgovoru iskusnog novinara i publiciste istoričar neminovno pridodaje konstataciju da je glas prošlosti bitan za sadašnjost i budućnost, ali i napominje da je važno čiji se glas čuje i čiji glas (ili glasove) treba slušati.. Bez tragova prošlosti koje ostavljaju učesnici i svedoci

događaja, oni koji ih naknadno tumače nisu u mogućnosti da rekonstruišu prošlost i o njoj izriču racionalne sudove.

Ovu usmenu istoriju kod nas prvi sistematski beleži Vuk Stefanović Karadžić, naravno bez magnetofona. Savremeni snimači zvuka i „elektronsko pamćenje glasova“ upotrebom interneta daju pun smisao pamćenju glasova prošlosti.

Korišćenjem literarnog iskustva Ive Andrića citiranog iz priče „Alipaša“, nastala je cela serija mojih emisija koje se mogu čuti u mojim knjigama i na sajtu. Primenjivao sam sličan dramaturški postupak. Andrić piše:

Ovaj moto unet je na svakoj stranici sajta Arhiv Simić, a valja ga citirati i sada kao kredo autora i urednika sajta:

“Slušam ga dugo i pažljivo, samo mi po nekad dođe da mu upadnem u riječ i da mu kažem šta ja mislim o tome. Da, dođe mi da to učinim, ali neću mu kazati ništa, jer ja ničiju priču ne prekidam i nikog neispravljam, po najmanje stradalnika koji priča o svom stradanju. i kud bih ja došao kad bih to činio. Onda priče nebi ni bilo.“

Redakcijsko pitanje o ličnom identitetu

Putovanja autostopom, putovanja spačekom /auto sitroen/, razgovori i opet razgovori sa ljudima. Englekinja Lujza Rajner koja je provela okupaciju u selu Rušanje kraj Beograda U Danskoj recimo, u Helsingoru zakasnio sam da dođem na vreme u Hamletov zamak. Bilo je još turista, a ja ljut glasno sam opsovao. Do mene je doprla ista psovka, ali sa jakim francuskim akcentom. Pitam Francuza odakle mu ta psovka. “Naučio me je jedan Valjevac sa kojim sam bio u zarobljeništvu u logoru za vreme Drugog rata. Družimo se i danas.” Najlepši koncert na kome sam bio priredio je jedan nepoznati momak dok smo noću putovali feribotom od Pireja prema Kritu. Svirao je oko ponoći sa pramca broda dok su talasi mora i tihi vetar bili njegova pratnja. i sad nosim tu muziku u ušima.